

Світлана Думинська

аспірантка кафедри гуманітарних та соціально-політичних наук
ОРИДУ НАДУ при Президенті України

СТРАТЕГІЧНА МЕТА ТА РОЗРОБКА НОВИХ МОДЕЛЕЙ БІБЛІОТЕК. ЗАРУБІЖНИЙ ДОСВІД ПУБЛІЧНОГО УПРАВЛІННЯ ТА АДМІНІСТРУВАННЯ ДЛЯ УКРАЇНИ

Стаття присвячена висвітленню результатів досліджень зарубіжних наукових поглядів та практик публічного управління і адміністрування щодо створення стратегій та розробки нових моделей сучасної бібліотеки. Акцентується увага на нових напрямках діяльності сучасної бібліотечної справи, які вже мають позитивний досвід та успішно впроваджуються в різних державах світу. Запропоновано знайомство з підходами до розробки стратегій держав при реформуванні системи публічних бібліотек, їх мети та напрямків розвитку. Матеріали статті можуть бути використані державними службовцями, оскільки демонструють моделі управління бібліотечною сферою в зарубіжних державах та містять приклади успішних практик в галузі, що може надихнути на впровадження нових стратегій та моделей у вітчизняну практику публічного управління та адміністрування.

Ключові слова: бібліотечна справа; стратегічна мета бібліотеки; модель публічної бібліотеки; чотири простори.

Svitlana Dumynska

PhD student of the Humanitarian and Socio-Political Sciences Chair,
ORIPA NAPA under the President of Ukraine

STRATEGIC GOAL AND DEVELOPMENT OF NEW LIBRARY MODELS. FOREIGN EXPERIENCE OF PUBLIC GOVERNANCE AND ADMINISTRATION FOR UKRAINE

The article is devoted to the results of research of foreign scientific views and practices of public governance and administration regarding to the creation of strategies and development of new models for modern library. We are focusing on new ways of modern library business, which already have a positive experience and are being successfully implemented in various countries around the world. The acquaintance with approaches to development of strategies of the states at reforming the system of public libraries, their purposes and directions of development is offered: the most convenient approach of libraries to people; informing and inspiring to make everyone more aware, consolidated and more; knowledge is created through communication; ensuring maximum availability of funds through remote electronic access to basic materials. The article focus on the importance of the scientific approach to the development of a strategic vision for the development of the library business of the state and the choice of models for which the library will develop.

The materials of the article could be used by the employees of library institutions, public organizations involved in the development of culture and creative industries, teachers, pupils and students of higher educational institutions. The article could be used by the civil servants, as it demonstrates library management models in foreign countries and contains examples of successful practices in the field, which may inspire the introduction of new strategies and models in domestic public administration and administration.

Key words: library business; strategic goal of the library; model of the public library; four spaces.

Постановка проблеми

У сучасному світі, що трансформується в епоху масової цифровізації, змінюється і роль багатьох публічних закладів, у тому числі бібліотек.

Згідно із дослідженням Українського інституту книги «Читання в контексті медіаспоживання та життєконструювання», респонденти, які не були в бібліотеках років 10–20, сприймають їх як щось застаріле, «радянське», некомп'ютеризоване.

Проте така тенденція є притаманною не лише Україні. Дослідники зарубіжного досвіду публічних бібліотек зазначають, що роль таких установ змінюється, і фокус їх роботи також має трансформуватися задля життєздатності подібних установ та задоволення потреб суспільства та, зокрема, громади. Задля вирішення цього завдання необхідно знайти нову модель бібліотеки, її управління та адміністрування.

Аналіз останніх досліджень і публікацій

Питаннями розробки та впровадження нових моделей бібліотек, їх публічного управління та адміністрування займалися як зарубіжні, так і вітчизняні дослідники.

Серед тих, хто займався вивченням та узагальненням існуючих моделей роботи бібліотечних закладів у досвіді різних країн та пропонував нові моделі бібліотек, науковці Данії: Хенрік Йохумсен, Каспер Хвенегард Расмуссен, Дорте Скот-Хансен, Ян-Гі Нох, Девід Ланк та інші. З вітчизняних дослідників питанням займалися Олена Воскобойнікова-Гузєва, Микола Крат, Олександр Софій, Тетяна Миськевич тощо.

Однак у контексті трансформації соціального життя у сучасну епоху необхідно узагальнити та переосмислити теоретико-практичний досвід роботи бібліотек

© Думинська С. В., 2021.

задля актуалізації та оцінки їх ролі у житті громад і суспільства.

Мета

Метою статті є висвітлення результатів досліджень наукових поглядів та практик публічного управління і адміністрування щодо створення стратегій та розробки нових моделей сучасної бібліотеки.

Згідно із метою статті, завданнями є: проаналізувати існуючий зарубіжний досвід роботи публічних бібліотек та описати основні актуальні моделі бібліотечної справи, їх публічного адміністрування та управління.

Виклад основного матеріалу

Однією з визначальних характеристик розвитку культури людства є бібліотека. Саме на бібліотеку покладено місію культурної, інформаційної та освітньої діяльності суспільства.

Професор соціальних наук та директор Інституту суспільних знань Нью-Йоркського університету Ерік Кліненберг у своїй книзі «Палаці для людей» доводить, що бібліотека є однією з найбільш важливих форм соціальної інфраструктури, яку ми маємо. Та коли настають важкі часи, бібліотечні бюджети зменшуються в першу чергу. Бібліотечна система в США багато в чому завдячує філантропам, які її фінансують. Автор ставить питання, чому ж міська влада багатьох міст надає таку мізерну підтримку цим установам культури, адже, як показують дослідження центру Рев, більш за 90 % американців вважають, що бібліотека відіграє важливу роль в житті місцевої громади [4].

У аналітичній записці Миколи Крата та Олександра Софії «Реформування системи публічних бібліотек України в контексті децентралізації» наголошується, що особливу роль публічні бібліотеки відіграють в умовах економічної, соціальної, політичної та психологічної кризи в суспільстві, адже залишаються доступним та безкоштовним джерелом отримання достовірної інформації, майданчиком, що об'єднує суспільство, виховує терпимість, місцем, де підприємці-початківці можуть отримати знання, необхідні для започаткування власної справи, де вимушені переселенці можуть отримати необхідну юридичну інформацію тощо. Водночас, питання розвитку якісної бібліотечної системи є стратегічно важливим для держави, адже в постінформаційному суспільстві найважливішим ресурсом держави стає людський капітал. І саме бібліотеки є одним із чинників розвитку людського капіталу [5].

Незважаючи на численні дискусії про місце і роль бібліотек, міжнародний досвід свідчить, що країни не розглядають питання закриття чи знищення бібліотек. Мова ведеться про необхідність реформування та розвитку бібліотечної системи. Розробляються, випробовуються та втілюються в життя різні моделі розвитку та напрями діяльності бібліотек. Одним із найважливіших компонентів розвитку стає формулювання стратегічної мети бібліотеки, її намірів, які реалізуються через комплекс завдань.

Так, Великобританією у 1964 році прийнято «Акт про публічні бібліотеки і музеї», в якому обумовлюються можливості підтримки бібліотек з боку місцевої влади та наголошується, що обов'язком кожного бібліотечного органу є забезпечення всебічної та ефективної бібліотечної послуги для всіх осіб, які бажають нею скористатися [22].

У 2001 році «Нові стратегічні напрями» Британської бібліотеки виділяють дві пріоритетні групи цілей [23]. Перша стосується розвитку фондів і має на меті краще охоплення відображення національних публікацій, розширення збирання цифрових матеріалів, поглиблення співробітництва з іншими бібліотеками задля комплектації, збереження та забезпечення доступу до наукових документів. Друга група цілей спрямована на покращення стратегій доступу – відкритість фондів, реорганізація служб альтернативних джерел інформації відповідно до динаміки розвитку цифрового середовища та потреб користувачів, розвиток Британської бібліотеки як частини глобальної мережі бібліотек, розширення її послуг у сфері дозвілля та навчання [3, с. 17].

Стратегічний план Бібліотеки Конгресу США визначає свою місію в забезпеченні доступності й корисності її ресурсів для Конгресу й американського народу, підтримці і збереженні універсального фонду знань та інформаційного потенціалу для майбутніх поколінь і ставить перед собою кілька пріоритетів [16].

Перший полягає у забезпеченні доступу до знань та інформаційного потенціалу Конгресу США, другий – у формуванні вичерпного інформаційного ресурсу щодо американської історії та творчості (творчої діяльності) й універсального фонду людських знань, оскільки Бібліотека Конгресу – єдина бібліотека у світі, що комплектується у всесвітньому масштабі. Третій пріоритет – це забезпечення максимальної доступності фондів (для Конгресу, уряду США, користувачів), у тому числі шляхом віддаленого електронного доступу до основних матеріалів – найцікавіших та цінних в освітньому плані документів з Американи Бібліотеки Конгресу. Четвертий спрямований на розкриття змісту основних ресурсів Бібліотеки з метою збільшення їхньої наукової та освітньої цінності.

Окреме місце у стратегії відведено розвитку ефективної інфраструктури, що включає мобілізацію та мотивацію трудових ресурсів, якісні та економічне надання електронних послуг відділам, максимальне використання використання приміщень та обладнання, сучасних фінансових та інформаційних систем для полегшення прийняття рішень і забезпечення звітності, застосування ефективних систем безпеки, що гарантують адекватний доступ і одночасно максимальний захист співробітників і користувачів, обладнання, даних і фондів. До кожного з названих пріоритетів було розроблено відповідні цілі стратегічного плану. Дотримання визначених стратегічних пріоритетів та досягнення відповідної мети мають перетворити Бібліотеку Конгресу на головний компонент світової інформаційної мережі [3, с. 17].

Сучасні зарубіжні фахівці говорять про зовсім новий підхід до бібліотечної справи. Девід Ланкс відображає нову бібліотечну справу, яка базується не на книжках і артефактах, а на знаннях та навчанні. Він пропонує нову місію для бібліотекарів – покращити суспільство, сприяючи створенню знань у своїх громадах, та переглядає бібліотечну практику, використовуючи фундаментальну концепцію, згідно з якою знання створюються за допомогою спілкування [15].

Тетяна Миськевич у своїй статті «Сучасна бібліотека як мультисервісний заклад», аналізує досвід роботи за програмою SWITL (Social workers in the library), яка

діє в Канаді, США та Австралії та втілює в життя досвід партнерських проєктів між бібліотеками, професійними соціальними працівниками та спеціалістами інших галузей (медиками, юристами, психологами тощо). Головна мета – пошук шляхів доступу населення до інформації про місцеві послуги соціального обслуговування [7].

У місті Аугсбург (Баварія) функціонує «Нова публічна бібліотека». «Відкрита для всіх» – саме таким є головне гасло нового простору, яке вже в своїй назві вказує на багатofункціональність бібліотеки, яка стала місцем зустрічей, відпочинку та різноманітних заходів громади [9].

Науковці, аналізуючи розвиток бібліотечної справи, як «просторів для людей», все більше уваги приділяють сучасним тенденціям інтернет-технологій та вибудовують стратегії розвитку бібліотечних просторів, як таких, що оснащені сенсорними пристроями, які співпрацюють між собою через постійне підключення до інтернету та відкривають нові можливості для автоматизації бібліотечних процесів. Дані тенденції зумовлені розвитком світових інформаційних технологій.

Дж. М. Мейнес у своїй статті «Теорія бібліотеки 2.0: Web 2.0 та її наслідки для бібліотек» застосовує теорію та визначення бібліотечної справи, звертаючись до того, як технології Web 2.0, такі як синхронні повідомлення та потокове передавання медіа, блоги, Wikipedia, соціальні мережі, позначення, RSS-канали та змішувачі, можуть вплинути на зміни в тому, як бібліотеки забезпечують доступ до їх колекції та підтримують користувачів в доступі до них [17].

Спираючись на міжнародний досвід, аналіз впровадження сучасних технологій в бібліотечній галузі надають кандидати наук із соціальних комунікацій Сергій Назаровець та Євгенія Кулик. Вони прогнозують, що моделлю бібліотеки наступного покоління стане модель Бібліотеки 4.0. [6, с. 241]. Автор однієї з перших концепцій Бібліотеки 4.0 Янгхі Нох припускає, що нова модель бібліотеки матиме багато спільного з Web 4.0 та включатиме велику кількість нових технологій. В інформаційному середовищі (симбіотичний веб) користувач, бібліотекар, комп'ютер тісно співпрацюють між собою. Причому процеси пошуку, збирання, селекції інформації, її обробки, аналізу, використання не розділені між різними учасниками. Вони відбуваються одночасно, доповнюють один одного і значно зменшують витрати часу та ресурсів, необхідних для обробки потрібної інформації [18].

Однак науковці роблять висновок – наскільки б активно не розвивались сучасні технології, модель Бібліотеки 4.0 не зможе ґрунтуватися винятково на них, адже їх впровадження неодмінно призведе до змін у пріоритетах інформаційних потреб користувачів, трансформації бібліотечних сервісів, приміщень, переосмислення моделей організації та фінансування інформаційної галузі загалом [6, с. 241]. Тому для комплексного розгляду перспектив побудови цілісної концепції Бібліотеки 4.0 науковці пропонують використовувати обрані тренди американського Center for the Future of Libraries, котрий працює над виявленням тенденцій, що стосуються майбутнього бібліотечної справи [10].

І хоч розгортання бібліотечних сервісів, побудованих на основі семантичного вебу, вже відбувається з

урахуванням потреб та побажань користувачів, провідну роль у цьому процесі відіграють все-таки фахівці-бібліотекарі, констатують науковці [6, с. 241].

Якою бути новій бібліотеці майбутнього, кожна країна, кожна громада визначатиме сама, спираючись на свій досвід, свої можливості, свій інтелектуальний рівень та свої пріоритети розвитку.

Іде активний пошук моделей розвитку бібліотек. І це виявляється цікавим творчим викликом для науковців, фахівців бібліотечної справи та громадянського суспільства.

В Швеції акцент розвитку бібліотечної сфери зроблено на максимально зручному наближенні бібліотек до людей в буквальному розумінні. Так, у Стокгольмі бібліотеку для зручності й доступності перенесли в будівлю великого торговельного центру Кіста Торгу. Переїзд був визнанням реальності: бібліотека повинна бути там, де люди зустрічаються. Цифри підтвердили доцільність: кількість відвідувань зросла на 300 %, а кредити на книги подвоїлися. Бібліотека працює щодня з 10 до 21 години. Це широкий спектр послуг, враховуючи графіки роботи більшості європейських бібліотек. Тепер це величезний відкритий простір, практично без стін. Біла кімната наповнена полицями багатьох стилів, що пропонують багато матеріалів для читання: від книг до журналів. Однією з головних особливостей є література міжнародними мовами (книги грецькою, іспанською, китайською, арабською, французькою та багатьма іншими мовами). Це доводить, що бібліотека усвідомлює контингент, потреби тих, хто її відвідує, та як користувачам допомогти в задоволенні цих потреб. Бібліотека має широкий спектр навчальних просторів. Майже в центрі знаходиться Sprakstudion, бібліотечна служба для вивчення різних мов. Однією з найбільш пріоритетних послуг є послуга навчання шведської мови. Бібліотека пропонує 23 кімнати для навчання в групах, які можна замовити заздалегідь. У дитячій секції є читальний зал та кімната для майстер-класів, де пропонуються книги багатьма мовами. Створена окрема аудиторія для презентацій. Головна суть проєкту – співробітники бібліотек. Колектив складають сучасні бібліотекарі, які говорять різними мовами, спеціалізуються на IT, цифрових послугах або освіті. Головна мета – бути максимально корисними своїй громаді [14].

Публічна бібліотека Торонто є однією з провідних бібліотек світу. Бачення, місія та цінності: інформуючи та надихаючи Торонто та його громади, робити усіх витривалішими, обізнанішими, консолідованішими та успішнішими – саме так визначає своє призначення бібліотека на офіційному сайті. Публічна бібліотека Торонто забезпечує безкоштовний та рівний доступ до послуг, що відповідають потребам жителів громади. Бібліотека зберігає та сприяє загальному доступу до широкого спектру людських знань, досвіду, інформації та ідей у привітній та підтримуючій обстановці. Цінності, які стоять в пріоритеті бібліотеки:

- справедливість: доступність, повага та справедливість;
- різноманітність: оцінка індивідуальних потреб, досвіду та відмінностей;
- інтелектуальна свобода: гарантування та сприяння вільному обміну інформацією та ідеями в демократичному суспільстві, захист інтелекту-

альної свободи та повага прав особи на приватне життя та вибір;

- інновації: заохочення творчості, експериментування та генерування ідей;
- включення: вітаючи участь жителів та громад у прийнятті рішень та розвитку послуг;
- чесність: відкрита, прозора та чесна у всіх стосунках;
- підзвітність: нести відповідальність за дії та послуги, які надаються;
- орієнтація на послуги: надання «чуйних» послуг [24].

Відвідувачі, приїжджаючи за книгами, мають можливість долучитись до інших послуг та подій, що пропонуються у трьох конференц-залах бібліотеки. Студії доступні для студентів-музикантів, які мають можливість проводити репетиції та записувати музику. У довідковій бібліотеці знаходиться кілька спеціальних колекцій, таких як колекція Артура Конан Дойла, що має окрему читальню, що нагадує ту, що знаходиться на Бейкер-стріт, 221В. Бібліотека має власну книгарню «Пейдж і Панель», що спеціалізується на коміксах, і кожного року, починаючи з 2010, проводить надзвичайно популярний Фестиваль мистецтва коміксів Торонто. На початку липня бібліотека звільняє місце для ще одного масового фестивалю – фестивалю виробників у Торонто. Обидва фестивалі є абсолютно безкоштовними, як і переважна більшість заходів, що проводяться в бібліотеці. Це об'єднує громаду і приваблює величезну кількість туристів зі всього світу [12].

Вищесказане надає нам підстави робити висновок та констатувати той факт, що роль бібліотек кардинально змінюється. Раніше бібліотеки намагалися надати користувачам те, що їм необхідно. Відвідувач теперішнього часу може знайти в бібліотеці те, на що не сподівався та чого не очікував. І це не тільки і не стільки література.

Ключовими словами розробленої в Данії моделі публічної бібліотеки стали: Розвиток бібліотеки, Роль бібліотеки, Соціальні зміни, Будівництво та проєктування бібліотеки. Навесні 2010 р. Комітет з публічних бібліотек у Товаристві знань подав звіт міністру культури Данії. Передумовою було закриття великої кількості філій публічних бібліотек через реформування муніципальної структури в Данії, в якій кількість муніципалітетів зменшено разом із великим загальним скороченням державних витрат.

Комітету було запропоновано розглянути нові концепції щодо ролі публічної бібліотеки в суспільстві щодо розвитку знань і потреб у навчанні протягом усього життя, а також, чи є обидві нові концепції корисними для більш традиційних завдань, таких як розповсюдження літератури, і чи потрібна така розробка при вже існуючій цифровій структурі. І останнє, але не менш важливе: як бібліотеки можуть підтримати датську стратегію глобалізації [21], що спрямована на створення постійного добробуту та прогресу через підтримку інновацій та згуртованих сил у суспільстві [11].

Проаналізувавши виклики, які постали перед сучасними бібліотеками зі швидким розвитком інтернету, де професія бібліотекара може трансформуватись в інтернет-бібліотекара, як передбачили німецькі науковці на 61-ій Конференції ІФЛА, та вивчивши досвід Великобританії, США, Нідерландів, Канади, науковці

Данії Хенрік Йохумсен, Каспер Хвенегард Расмуссен і Дорте Скот-Хансен запропонували широкому загалу нову модель публічної бібліотеки – Чотири простори [13]. Це не просто розташування окремих приміщень бібліотек, це філософія змісту бібліотеки. Широка дискусія про профіль бібліотеки під час зростання страху суспільства перед цифровим його розділенням призвела до аналізу майбутнього бібліотек як культурного центру. Тенденції глобалізації, детрадиціоналізації, свободи культурного різноманіття та розвитку у напрямку все більшого зростання мультикультурного суспільства стають визначальними. Запит суспільства окреслюється «від колекції до з'єднання», тому нова бібліотечна модель покликана надати напрямок дій не тільки для того, що б щось підтримувати, але дає напрямок розвитку «заради чого жити».

Як зазначають автори проєкту, саме в цьому напрямку бібліотека може зробити свій внесок, створивши простір для навчання, досвіду, проведення зустрічей та можливості для творчого самовираження. Ці речі не можна розглядати окремо, їх слід розглядати як перекриття функцій, які взаємодіють у бібліотечному просторі як фізично, так і віртуально. Модель вказує на можливості переживання, відкриття, участі та творчості – саме це нова бібліотека повинна пропонувати користувачам. Таким чином народжується чотирипросторова модель бачення бібліотеки, яка складається з простору для натхнення, навчального простору, приміщення для зустрічей, перформативного простору.

Чотири простори не слід розглядати як конкретні «кімнати» у фізичному сенсі, а скоріше як можливість, які можна реалізувати як у фізичній бібліотеці, так і у віртуальному просторі [13]. Завдання, яке перед собою поставили розробники концепції, створивши ці простори, – змусити їх взаємодіяти. Пропонуючи «простір натхнення», науковці аналізують так званий «досвід суспільства», який займає все більше місця в повсякденному житті. Досвід і його пошуки стали дуже важливою складовою в житті багатьох людей, в їх розвитку ідентичності і, не в останню чергу, в їх споживанні культури.

Це можна пов'язати з концепцією досвіду економіки, яку можна представити як будь-який бізнес, який хоче вижити на ринку, де існує конкуренція. Вимоги споживачів жорсткі, та можливості споживання нескінченні. Настав час, коли окрема фірма не може досягти успіху, просто пропонуючи товари та послуги. Потрібно активно розробляти новий досвід, де кожен товар повинен мати свою історію, яка залишить чіткі емоційні сліди [19].

Тож громадські бібліотеки запропонували простір натхнення саме для надання можливостей доторкнутись до творчості, викликати у відвідувачів бажання вийти за межі звичайного, цей простір повинен викликати бажання відкритися новим естетичним переживанням і знанням.

В практичному посібнику Української бібліотечної асоціації, який розроблено на основі чотирьохпросторової концепції датських фахівців, йдеться про те, що надихаючий простір має бути корисним як цілеспрямованим користувачам, так і тим, хто неквапливо шукає в бібліотеці натхнення. Загалом, користувачі можуть переходити з однієї категорії в іншу: людина, яка прийшла в бібліотеку з конкретною метою, цілком може

спокуситися чимось несподіваним, а той, хто прогулюється уздовж полиць в пошуках чогось цікавого, буде відчувати себе комфортніше в чітко організованому бібліотечному просторі. Зазвичай у «просторі натхнення» пропонується доступ до творчих матеріалів, у тому числі до літератури, мистецтва, фільмів, музики, розваг та ігор, а також участь у різних творчих зустрічах, заходах та майстер-класах.

Простір натхнення і творчості може сприяти розвитку творчої уяви, здібностей; розвитку особистості та ініціативності; отриманню нового досвіду, збагаченню життя; створенню нових можливостей; зміцненню соціального співробітництва; рівноправному розвитку різних користувачів [2].

Навчальний простір, за баченням датських науковців, розширює можливості відвідувачів. Науковці наголошують, що це простір, де діти, молодь та дорослі можуть відкривати і досліджувати світ і, тим самим, збільшити свої компетенції та можливості за допомогою вільного та необмеженого доступу до інформації та знань. Навчання в бібліотеці – це завжди пропозиція. Це відбувається через гру, художню діяльність, курси та багато інших заходів. Перевагою такої бібліотеки є те, що навчання в ній розглядається як процес, орієнтований на діалог, який бере свій початок у власному досвіді користувачів та їх бажанні вдовольнити свої потреби у навчанні та, що не менш важливо, це навчання відбувається в неформальному середовищі. Бібліотечний фонд, засноване на сучасних методах освітнє середовище, якісно обладнаний простір для навчання, можливість комунікації та наявність ігрових навчальних заходів, доступ до інформаційних ресурсів й місця для самостійних занять – все це є важливими елементами навчального простору, що допомагає у досягненні стратегічної мети кожної держави мати активне та науково розвинене суспільство.

Ця позиція повністю збігається з Бібліотечним маніфестом для Європи, в якому наголошується, що кожна людина в будь-який час свого життя може вчитися, читати та розвиватися за допомогою бібліотек [1].

Простір для зустрічей – це відкритий, публічний простір і місце між роботою та домом, де громадяни можуть зустрічатися з іншими людьми, які мають різні інтереси та цінності. Невеликі індивідуальні приміщення, зони відпочинку з газетою та кавою, обговорення проблем побуту і визначальних дискусій про розвиток громади та суспільства в цілому, все це комунікативний простір для зустрічей. Ці зустрічі можуть проходити як безпосередньо в бібліотеці, так і у прямому ефірі чи в мережі через чат-групи, блоги чи інші сучасні технології.

Американський соціолог Рей Ольденбург вивчає різні громадські місця, де люди можуть збиратися та, відкинувши проблеми, пов'язані з домом та роботою, відпочивати, спілкуватися, знаходити для себе відповіді на питання. Він розглядає ці місця як серце соціальної життєдіяльності громади. «Життєздатна місцева громада потребує арен, які можуть забезпечити мінімум спільноти в цінностях, місця зустрічей, де люди можуть спілкуватися та бути активні разом через покоління, соціальні та етнічні приналежності, а також ари для обговорення соціальних та політичних питань», – стверджує науковець [8, с. 132].

Хенрік Йохумсен, Каспер Хвенегард Расмуссен і Дорте Скот-Хансен в своїй статті про нову модель пу-

блічної бібліотеки наводять приклад бібліотеки в Амстердамі, яка має загальну концепцію вітальні і налічує понад 1500 місць для відпочинку, що розташовані по всій бібліотеці разом із кафе та рестораном [13].

Широкою підтримкою та популярністю користується «Перформативний простір», який має на меті надати можливість творити, створювати та презентувати свій продукт. Цей простір є інноваційним майданчиком для користувачів. Музичні інструменти, студія звуко- та відеозапису, обладнання для зйомки відеороликів, художні майстерні – все це надає можливість відвідувачам спробувати свої сили у втіленні мистецьких проєктів, а зустрічі з професійними художниками, музикантами, дизайнерами та письменниками підсилюють знання та можливості. Перформативний простір надає можливості пошуку себе як для «цифрових аборигенів», так і для «цифрових емігрантів». Вперше визначення поняття «цифрові аборигени» надав американський письменник та науковець в галузі освіти Марк Пренскі ще у 2001 році [20]. Саме так він познавчив покоління, яке виросло після цифрової революції, так званих корінних жителів цифрової епохи. Надаючи їх характеристики, головними ознаками науковець визначив: багатозадачність, прагнення швидкого отримання інформації, інтерактивність, самовдосконалення і саморозвиток, постійне сканування інформації з метою пошуку змін та бажання брати участь у відтворенні. До «цифрових емігрантів» прийнято відносити покоління, народжене після шестидесятих, воно менш обізнане в технологіях та більш відкрите до творчості. Тому саме на перетині поколінь і розвивається перформативний простір. Досвід та інновації – ключові слова, що роблять цей бібліотечний простір важливим для відвідувачів.

Більше десяти років модель чотирьох просторів активно застосовується в світі. Вона є актуальною як для самих бібліотекарів, так і для дизайнерів, архітекторів та урядовців. Вона демонструє шляхи змін сучасної бібліотеки, яка націлена на привабливість своїх просторів для різних поколінь, що налаштовані на взаємодію, співучасть, інноваційний розвиток та, що особливо важливо в епоху технологій, на творчість.

Приклад саме данської моделі чотирьох просторів, на наш погляд, абсолютно збігається з українськими можливостями та реаліями та є цікавим. По-перше, навіть в ситуації обмеженого фінансування української бібліотеки навчилися креативному підходу в роботі з відвідувачами; по-друге, українці, маючи великий досвід клубної та гурткової роботи, зберігають бажання займатися творчістю; по-третє – така модель надає можливість мати безкоштовні місця для занять, що в теперішній економічній ситуації є дуже важливим фактором; четверте – надає можливість створення просторів, філософія яких базується на емоційному незаорганізованому навчанні, більш приваблива для молоді, у них з'являється можливість пізнання себе і світу; п'яте – запропоновані простори надають широкий спектр можливостей людям відчути себе громадою. Ще одним важливим моментом є той факт, що бібліотеки практично вже розпочали процес втілення таких просторів. Головне, щоб урядовці, науковці, архітектори встигали опрацювати документи та активно впроваджувати реформу бібліотечної галузі в життя.

Висновки з даного дослідження і перспективи подальших розвідок у даному напрямку. Зарубіжний досвід розвитку та функціонування бібліотечної галузі залежить перш за все від чітко обраних стратегічних цілей. Маючи перед собою важливу мету, держави формують вагомі, перспективні завдання, що сприяють підтримці і збереженню універсального фонду знань та інформаційного потенціалу для майбутніх поколінь. Сучасні зарубіжні фахівці говорять про нову місію для бібліотекарів – покращити суспільство. Визначивши для себе пріоритетність розвитку, держави розробляють стратегію та шляхи досягнення мети: бути максимально корисними своїй громаді (Швеція), робити усіх витривалішими, обізнанішими, консолідованішими та успішнішими (Канада), мати заради чого жити (Данія). Наступним етапом публічного управління та адміністрування є пошук моделей розвитку бібліотек, в якій закладено ідеї та напрямки реалізації стратегічної мети. Одним з найуспішніших прикладів впровадження нової моделі розвитку публічних бібліотек представлена модель публічної бібліотечної системи Данії, яка активно розвивається в Данії та впроваджується в багатьох країнах світу і може бути розповсюджена й в Україні.

Література.

1. Бібліотечний маніфест для Європи. URL: <https://www.europe4libraries2019.eu>.
2. Бояринова О., Бруй О., Лугова Л., Социнська Я., Шевченко І. Чотири простори бібліотеки: модель діяльності: практичний посібник. Київ: ВГО Українська бібліотечна асоціація, 2020. 104 с.
3. Воскобойнікова-Гузєва О. Визначальні світові стратегії розвитку інформаційно- бібліотечного комплексу (кінець XX – початок XXI ст.) Вісник Книжкової палати. Київ. 2012. Вип. 9, С. 17.
4. Кліненберг Е. Палаці для людей. Як соціальна інфраструктура може допомогти боротися з нерівністю, поляризацією та занепадом громадянського життя. URL: https://www.webjunction.org/content/dam/WebJunction/Documents/webJunction/2019-11/Libraries-Are-Even-More-Important-to-Contemporary-Community-Ther-Thought_Literary_Hub.pdf
5. Крат М., Софій О. Реформування системи публічних бібліотек України в контексті децентралізації. URL: <http://dialog.lviv.ua/reformuvannya-sistemi-publicnih-bibliotek-ukrayini-v-konteksti-detsentralizatsiyi-2/>
6. Кулик Є., Назаровець С. Бібліотека 4.0: технології та сервіси майбутнього. Бібліотечний вісник. Київ. 2017. Вип. 5. С. 241.
7. Миськевич Т. Сучасна бібліотека як мультисервісний заклад. URL: http://www.nbuviar.gov.ua/index.php?option=com_content&view=article&id=3176:suchasna-biblioteka-yak-multiservisnij-zaklad&catid=81&Itemid=415.
8. Ольденбург, Р. Третье место: кафе, кофейни, книжные магазины, бары, салоны красоты и другие места «тусовок» как фундамент сообщества. Москва: Новое литературное обозрение, 2014. 456 с.
9. Яких функцій набуває бібліотека нового типу? URL: <https://bigggidea.com/practices/1329/>.
10. Center for the Future of Libraries : Libraries Transform. American Library Association. URL: <http://www.ala.org/transforminglibraries/future>.

11. Danish Agency for Library and Media. The public libraries in knowledge society. Summary from the committee on public libraries the knowledge society. URL: www.bibliotekogmedier.dk/fileadmin/publikationer/publikationer_engelske/Reports/
12. Guignard T. Toronto Reference Library. URL: <https://libraryplanet.net/2019/01/15/toronto-reference-library/>.
13. Jochumsen H., Hvenegaard Rasmussen C., Skot-Hansen D. The four spaces – a new model for the public library. URL: <https://www.emerald.com/insight/content/doi/10.1108/03074801211282948/full/html>.
14. Kista Public Library, Sweden – in the right place. URL: <https://davidlankes.org/rdlankes/Publications/Books/OpenAtlas.pdf>.
15. Lankes D. The Atlas of New Librarianship. URL: <https://davidlankes.org/rdlankes/Publications/Books/OpenAtlas.pdf>.
16. Library of Congress strategic plan (1997—2004). 1997. P. 20.
17. Maness J. M. Library 2.0 theory: Web 2.0 and its implications for libraries. URL: <http://www.webology.org/2006/v3n2/a25.html>.
18. Noh Y. Imagining Library 4.0: Creating a Model for Future Libraries / Younghee Noh. The Journal of Academic Librarianship. 2015. № 6. P. 786–797.
19. Pine B.J. II and Gilmore J.H.. Experience Economy: Work Is a Theatre and Every Business a Stage, Harvard Business School Press, 1999.
20. Prensky M. Digital Natives, Digital Immigrants. URL: <https://www.marcprensky.com/writing/Prensky%20-%20Digital%20Natives,%20Digital%20Immigrants%20-%20Part1.pdf>.
21. Progress, innovation and cohesion – Strategy for Denmark in the global economy – summary. URL: www.globalisering.dk/multimedia/Pixi_UK_web_endelig1.pdf.
22. Public Libraries and Museums Act. URL: <https://www.legislation.gov.uk/ukpga/1964/75/contents>
23. The British library new strategic directions. 2001.
24. Toronto Public Library. Vision, Mission & Values. URL: <https://www.torontopubliclibrary.ca/about-the-library/mission-vision-values/>.

References.

1. Bibliotechnyi manifest dlia Yevropy. URL: <https://www.europe4libraries2019.eu>.
2. Boiarynova O., Bruj O., Luhova L., Soshchynska Ya., Shevchenko I. Chotyry prostory biblioteky: model diialnosti: praktychnyi posibnyk. Kyiv: VHO Ukrainska bibliotечna asotsiatsiia, 2020. 104 s.
3. Voskoboinikova-Huzieva O. Vyznachalni svitovi stratehii rozvytku informatsiino- bibliotechnoho kompleksu (kinets KhKh – pochatok KhKhI st.) Visnyk Knyzhkovoi palaty. Kyiv. 2012. Vyp. 9, S. 17.
4. Klinenberh E. Palatsy dlia liudei. Yak sotsialna infrastruktura mozhe dopomohty borotysia z nerivnistiu, poliaryzatsiieiu ta zanepadom hromadianskoho zhyttia. URL: https://www.webjunction.org/content/dam/WebJunction/Documents/webJunction/2019-11/Libraries-Are-Even-More-Important-to-Contemporary-Community-Ther-Thought_Literary_Hub.pdf
5. Kрат M., Sofii O. Reformuvannia systemy publichnykh bibliotek Ukrainy v konteksti detsentralizatsii. URL: <http://dialog.lviv.ua/reformuvannya-sistemi-publicnih-bibliotek-ukrayini-v-konteksti-detsentralizatsiyi-2/>

6. Kulyk Ye., Nazarovets S. Biblioteka 4.0: tekhnolohii ta servisy maibutnoho. Bibliotechnyi visnyk. Kyiv. 2017. Vyp. 5. S. 241.
7. Myskevych T. Suchasna biblioteka yak multyservisnyi zaklad. URL: http://www.nbuviap.gov.ua/index.php?option=com_content&view=article&id=3176:suchasna-biblioteka-yak-multiservisnij-zaklad&catid=81&Itemid=415.
8. Oldenburh, R. Trete mesto: kafe, kofeiny, knyzhnye mahazyny, bary, salony krasoty y druhye mesta «tusovok» kak fundament soobshchestva. Moskva: Novoe lyteraturnoe obozrenye, 2014. 456 s.
9. Iakymchuk T. Iakykh funktsii nabuvaie biblioteka novoho typu? URL: <https://biggggidea.com/practices/1329/>.
10. Center for the Future of Libraries : Libraries Transform. American Library Association. URL: <http://www.ala.org/transforminglibraries/future>.
11. Danish Agency for Library and Media. The public libraries in knowledge society. Summary from the committee on public libraries the knowledge society. URL: www.bibliotekogmedier.dk/fileadmin/publikationer/publikationer_engelske/Reports/
12. Guignard T. Toronto Reference Library. URL: <https://libraryplanet.net/2019/01/15/toronto-reference-library/>.
13. Jochumsen H., Hvenegaard Rasmussen C., Skot-Hansen D. The four spaces – a new model for the public library. URL: <https://www.emerald.com/insight/content/doi/10.1108/03074801211282948/full/html>.
14. Kista Public Library, Sweden – in the right place. URL: <https://davidlankes.org/rdlankes/Publications/Books/OpenAtlas.pdf>.
15. Lankes D. The Atlas of New Librarianship. URL: <https://davidlankes.org/rdlankes/Publications/Books/OpenAtlas.pdf>.
16. Library of Congress strategic plan (1997—2004). 1997. P. 20.
17. Maness J. M. Library 2.0 theory: Web 2.0 and its implications for libraries. URL: <http://www.webology.org/2006/v3n2/a25.html>.
18. Noh Y. Imagining Library 4.0: Creating a Model for Future Libraries / Younghee Noh. The Journal of Academic Librarianship. 2015. № 6. P. 786–797.
19. Pine B.J. II and Gilmore J.H.. Experience Economy: Work Is a Theatre and Every Business a Stage, Harvard Business School Press, 1999.
20. Prensky M. Digital Natives, Digital Immigrants. URL: <https://www.marcprensky.com/writing/Prensky%20-%20Digital%20Natives,%20Digital%20Immigrants%20-%20Part1.pdf>.
21. Progress, innovation and cohesion – Strategy for Denmark in the global economy – summary. URL: www.globalisering.dk/multimedia/Pixi_UK_web_endelig1.pdf.
22. Public Libraries and Museums Act. URL: <https://www.legislation.gov.uk/ukpga/1964/75/contents>
23. The British library new strategic directions. 2001.
24. Toronto Public Library. Vision, Mission & Values. URL: <https://www.torontopubliclibrary.ca/about-the-library/mission-vision-values/>.